

автореф. дис. ... канд. соціол. наук: спец. 22.00.06 – соціологія культури, науки, освіти / Київський ун-т ім. Т. Шевченка / В. В. Чепак. – К., 1995. – 25 с.

* * *

УДК 378:33

References

1. Andrushhenko V.P. Rozdumy pro osvitu: statii, narysy, interv'ju / V.P. Andrushhenko. – K. : Znannja Ukrainy, 2008. – 819 s.
2. Voroncova V.G. Gumanitarno-aksiologicheskie osnovy postdiplomnogo obrazovanija pedagoga: monografija / V.G. Voroncova. – Pskov: Izd-vo POIPKRO, 1997. – 421 s.
3. Evoljucija pedagogichnoji osvity v Ukraini na etapi nacije tvorennja: monografija / A.V. Sushhenko, T.I. Sushhenko, O.O. Funtikova ta in.; za zagh. red. O.O. Funtikovoji. – Zaporizhzhja: KPU, 2008. – 392 s.
4. Kreminj Vasylyj Ghryghorovych. Filosofija ljudyocentryzmu v osvitynomu prostori [Tekst]: monografija / V.Gh. Kreminj; APN Ukrainy. 2-e vyd. – K. : T-vo "Znannja Ukrainy", 2010. – 520 s.
5. Olijnyk V.V. Bezpererna osvita / V.V. Olijnyk // Svitlo. – 2000. – № 3 (17). – S.11–15.
6. Lutaj V.S. Filosofija suchasnoji osvity / V.S. Lutaj. – K. : Centr "Maghistr-S", 1996. – 256 s.
7. Utjuzh I.Gh. Paradyghmaljni zasady osvitynomu prostoru: monografija / I.Gh. Utjuzh. – Zaporizhzhja: "Prosvita", 2012. – 352 s.
8. Chepak V.V. Upravlinnja osvitoju jak sociologichna problema: Avtoref. dys. kand. sociol. nauk: 22.00.06 / Kyjivskij un-t im. T.Shevchenka / V.V. Chepak. – K., 1995. – 25 s.

Pashkov V.V., doctor of Philosophy, associate professor, professor of chair of philosophy of Zaporozhye Regional Academy of Post-graduate Pedagogical Education (Ukraine, Zaporozhye), tyh13@ukr.net

Philosophical understanding of modern postgraduate pedagogic education: problems and trends of development

This article presents a comprehensive analysis of the problem of transformation of postgraduate pedagogic education in the light of the specific expression of philosophical research. The feature of modern philosophical approaches to professional and postgraduate education is approaches, the essence of which is to find ways of synthesis of the positive ideas of two major trends of modern philosophy of education: philosophy of harmonious integrity and relativistic – pluralistic philosophy. The positive factor in the first holistic direction is the desire of his supporters to create a single, coherent theoretical system of pedagogic activities based on the harmonic solution of the entire set of contradictions; the negative factor is exaggeration of the role of individual educational needs of the subject of education. The ideas of the second direction of modern philosophy which essentially are anti-holistic as they emphasize the uniqueness of the individual, his creative abilities, also have disadvantages. Therefore, our task is to find the synthesis of these approaches that enables to analyze adequately the transformation processes of modern postgraduate pedagogic education.

Keywords: postgraduate pedagogic education, transformation, synergetic paradigm, the problem of the subject of education.

Пашков В. В., доктор философских наук, доцент, профессор кафедры философии, ректор, Запорожский областной институт последипломного педагогического образования (Украина, Запорожье), tyh13@ukr.net

Философское осмысление современного последипломного педагогического образования: проблемы и тенденции развития

Представлен комплексный анализ проблем трансформации последипломного педагогического образования в ракурсе интерпретации специфики философского исследования. Определено, что особенностью философских подходов, касающихся профессионального образования педагогов, есть подходы, сущность которых лежит в поисках путей синтеза положительных идей двух основных методологических направлений современной философии образования: философии гармонической целостности и релятивистско-плюралистической. Положительным в первом холистическом направлении есть стремление, его сторонников, создать единую, целостную теоретическую систему педагогической деятельности на основе гармонизации всей совокупности её противоположностей. Идея второго направления современной философии, по сути есть антихолистическим, поскольку акцент делается на уникальности личности её творческих способностях, но он тоже не лишён недостатков. И поэтому задача нашей статьи заключается в поиске синтеза данных подходов, что даст возможность адекватно анализа трансформационных процессов современного последипломного образования.

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование, трансформация, синергетическая парадигма, проблема субъекта образования.

Шелюк Л.,

кандидат педагогических наук, доцент
(Украина, Рівне), gileya.org.ua@gmail.com

ЛЮДИНА – ГОЛОВНА ЛАНКА СИСТЕМОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

В сучасному суспільстві людина є основним елементом його економічного, соціального, політичного й духовного розвитку. Такий людиноцентризм виявляється також і головним чинником успішного реформування української системи освіти. Її системна трансформація передбачає формування в освітньому середовищі такої людини, яка здатна адекватно реагувати на динамічні перетворення суспільства. Тому той, хто навчається має отримувати не завершений комплекс знань, а можливість творчо реалізувати особистісну освітню траєкторію впродовж усього життя. Отже, сьогодні надзвичайно важливо в реаліях функціонування української освіти звернути особливу увагу на людину як головну ланку модернізації вітчизняної освіти.

Ключові слова: людина, освіта, модернізація освіти, трансформація освіти.

Отже, розглянувши такі проблеми систематизації процесу модернізації української системи освіти, як поєднання традицій та інновацій, а також зарубіжного та вітчизняного досвіду, звернемося до такої систематизуючої ланки розвитку сучасної освіти, як орієнтація на зростаючу особистість, яка в міру переходу від одного ступеня до іншого все більш реально усвідомлює необхідність і порядок змін, виявляє все більшу активність і участь в їх реалізації. Саме людина має стати центральною ланкою системної модернізації освіти, чого в Україні, з нашої точки зору, поки що не відбувається. “Складна демографічна ситуація, перенасиченість ринку праці недостатньо кваліфікованими робітниками, перевищення в окремих сферах спеціалістів і неспроможність їх конкурувати в сучасних умовах ринкової системи створили ситуацію прихованої кризи в освіті. З одного боку, розвиток системи вищої освіти свідчить про здобутки вітчизняної професійної школи у галузях, де вимоги ринку досить жорстко вимагали вчасного реагування на запити замовників, з іншого – досить помітною є екстенсивність у ступені якості і професійної придатності випускників” [1, с. 6]. В процесі модернізації вітчизняної освіти необхідно системно орієнтуватися не на розширення формальних засобів задоволення номінальних потреб держави, а виключно на потреби кожного громадянина в отриманні якісних освітніх послуг, що сприятимуть зростанню його особистісно-професійних компетентностей. Орієнтація на зростаючу особистість є фундаментальною ознакою будь-якої сучасної розвиненої системи освіти.

Людина в сучасному суспільстві є основним капіталом конкурентоспроможного розвитку, що перетворює освіту як середовище формування людського капіталу на ключовий елемент соціально-економічного та громадянсько-демократичного розвитку будь-якого національного суспільства. Тільки тоді в Україні розпочнеться реальна модернізація сектору освіти, коли в суспільній свідомості глибоко укоріниться пріоритет формування “людини інноваційної”. “У сучасній соціокультурній, освітній та економічній практиці інновації відіграють надзвичайно важливу роль, оскільки дають поштовх до розвитку, вдосконалення. Інновації, таким чином, є невід’ємною частиною в розвитку науки і культури в цілому та освітньо-педагогічної теорії зокре-

ма, оскільки саме за допомогою інновацій освіта робить поступальний крок уперед. Крім того, інновації допомагають вирішити низку завдань, що дає змогу суттєво змінити наявний стан соціоекономічного і культурного буття. І навзаєм, саме освіта дає (навчає і виховує) людей, здатних на інноваційну діяльність. Підкреслимо, що інновація – не лише нововведення, а й здатність до переосмислення наявних теорій, усталених істин, правил та норм у науці, політиці, культурі тощо. Жодне нововведення не відбудеться, якщо мислення не буде інноваційним. У такому контексті перед нами постає проблема інноваційної людини” [2, с. 10]. Особистість, що розвивається, набуває соціалізаційно–професійних компетентностей в освітньому середовищі, переходячи від одного до іншого ступеня освіти впродовж життя, має потенціал становлення в якості інноваційної людини, тим самим перетворюючись на ключовий елемент модернізації всієї освітньої системи. Людиноцентричність модернізації – основний чинник успішного реформування української системи освіти.

Ступенева освіта у поєднанні з принципом освіти впродовж всього життя здатна системно та безперервно навчати людину бути активним суб’єктом динамічного, інноваційно–інформаційного, глобалізованого світу. Тільки виховуючи компетентну та інноваційно–орієнтовану особистість, освітнє середовище держави закладає міцний фундамент для подальшого саморозвитку та успішної модернізації. “Сучасна освітня стратегія має бути зорієнтована на виховання якісно нового типу людини, для якої зміни є природнім способом існування суспільства та світу в цілому. Вона має легко переорієнтуватися в своїй професійній діяльності, бути готовою до безперервного удосконалення фахового рівня, а також мати здатність віднаходити нові аспекти в суспільній чи економічній діяльності, проблематизуючи їх та заповнюючи ці лакуни. Тобто, важливим аспектом, на який має бути зорієнтована освітня політика держави, стає допомога людині у виявленні її творчих здібностей та їх подальшій реалізації. Саме творчі здатності особистості та перспективи, пов’язані з ними, стають ключовим ресурсом суспільно–економічного розвитку” [3, с. 579]. Держава ж, що забезпечує кожному громадянину освітні можливості реалізації своїх творчих здібностей, тим самим розвиває якість власного людського капіталу, що є сьогодні ключовим показником конкурентоспроможності країни на регіональних та глобальних міжнародних ринках. Системність змін в освіті насамперед підтверджуються динамічним і безперервним зростанням якості людського капіталу, тобто компетентнісними показниками особистості, які вона набуває навчаючись впродовж всього життя.

Саме змінність, внутрішня динаміка, інноваційні трансформації відзначають сучасний суспільний і цивілізаційний поступ, що зумовлює необхідність формування в освітньому середовищі людини, здатної адекватно реагувати на такі динамічно–тенденційні перетворення соціуму. Та й сама освіта сьогодні має ставати все більш гнучкою, ступеневою, доступною і якісною, щоб всіляко відповідати на виклики інформаційного суспільства та задовольняти зростаючі потреби громадян у доступі до якісних освітніх послуг. “Життєвою необхідністю для установ, організацій, котрі функціонують у сучасному швидкоплинному конкурентному середо-

вищі, є постійні зміни. Стосується це і системи освіти, особливо випереджальної, головним пріоритетом якої є розвиток здібностей до проблемного бачення ситуації, моделювання та використання принципово нових, нестандартних рішень. У суспільстві знань визначальним фактором успіху стає готовність і здатність людей адекватно сприймати, розуміти і творити новаци” [4, с. 211]. Враховуючи це, в основі модернізації української системи освіти має лежати системне зусилля кожного суб’єкта, причетного до згаданого процесу, спрямоване на підвищення динамічних, гнучких, доступнісних, інформаційно–технологічних властивостей освітнього середовища. Системна модернізація освіти передбачає, насамперед, забезпечення кожної особистості тими засобами навчання, виховання і науково–інноваційного пошуку, на основі яких вона буде вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію.

Необхідно якомога глибше втілювати в освітнє середовище принципи індивідуальної варіативності навчання, що в українських навчальних закладах здебільшого відбувається формально та неефективно. Необхідно всіляко сприяти тому, щоб на кожному життєвому етапі людині надавалося якомога більше варіантів вибудовування власного навчально–виховного та науково–пошукового шляху особистісного самовдосконалення та професійного розвитку. “У вищій школі нині актуалізується варіативність освітніх послуг: ступенева освіта, друга спеціальність, індивідуальна траєкторія освіти, варіативна складова освітньо–професійної програми тощо” [5, с. 145]. Таким чином, з нашої точки зору, основою систематизації модернізаційних змін в освіті має стати орієнтація на зростаючу особистість, яка в міру переходу від одного ступеню до іншого все більш реально усвідомлює необхідність і порядок змін, виявляє все більшу активність і участь в їх реалізації.

Така орієнтація може бути встановлена лише завдяки всебічному розвитку безперервної освіти впродовж життя, в рамках якої людина гармонійно переходить від одного освітнього ступеня до іншого, від однієї набутої компетентності до потреби розвивати інші тощо. Модернізоване освітнє середовище має на основі інноваційно–гуманістичних методик і технологій “супроводжувати” людини протягом всього її життєтворчого шляху. “Реальною організаційною формою впровадження компетентнісного підходу до змісту освіти та організації навчального процесу є допрофільна, профільна, вузівська та післявузівська підготовка. Шляхи реалізації цієї підготовки: 1. Діагностика педагогом навчальних можливостей, рівня пізнавальних інтересів та професійних нахилів суб’єкта навчання. 2. Інформування щодо можливостей освітньої мережі. 3. Профільна орієнтація. 4. Орієнтація на особистість. 5. Курси за вибором. 6. Ступенева професійна освіта. 7. Післядипломна освіта” [6, с. 78]. Така чи будь–яка інша подібна структура модернізованого освітнього середовища держави буде здатна забезпечити варіативні компетентнісні вимоги кожного суб’єкта навчально–виховного процесу. Сьогодні найактуальнішою проблемою залишається пробудження волі всіх суб’єктів національного освітнього простору до впровадження первинних етапів системних модернізаційних змін.

Насамперед, ця воля має реалізуватися в сфері управління системою освіти, яке, реагуючи на сучасні

європейські вимоги, просто змушене переходити з адміністративно-номенклатурного шляху керівництва освітою “зверху” до нових форм демократично-гуманістичного, ініціативно-суб’єктного, самоуправлінського стилю самоорганізації національної інноваційно-прогресивної освітньої системи. “Особистісно-орієнтоване управління слід розглядати як цілеспрямовану взаємодію суб’єктів, покликану забезпечити підвищення ефективності освіти через її спрямованість на людину шляхом створення умов для особистісного психосоціального зростання кожного суб’єкта – учасника навчально-виховного процесу” [7, с. 323]. Особистісно орієнтована освіта вже є не орієнтиром, а справжньою вимогою часу. Нерозуміння цього в управлінському апараті української освіти або ж пусте декларування принципів особистісно орієнтованого управління, навчання і виховання може зрештою вилитися в неподоланий розрив між українською освітою та єдиною європейською освітньою сім’єю.

Для того, щоб не стався такий катастрофічний сценарій, українська освіта потребує нагальної системної модернізації. Однією з її основ має бути чітка орієнтація всіх освітніх структур на зростаючу особистість, на її активну суб’єктну участь в освітньому процесі, на надання їй можливості самостійно формувати власну індивідуальну навчально-виховну траєкторію орієнтовану на все життя. Сьогодні в освіті людина має отримувати не замкнутий комплекс знань, але можливість творчого самовиявлення в особистісно-компетентнісний спосіб. “Сцієнтистський (знаннєцентричний) підхід до навчання не відповідає реаліям постіндустріального суспільства, в якому виробляються величезні обсяги інформації. Акцент у сучасній освіті переноситься з предметного змісту на операційні уміння особистості орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити, опрацьовувати і застосовувати потрібну інформацію у власній діяльності. Отже, успішність навчання залежить від того, наскільки ефективно використовуються сучасні технології і засоби навчання, чи створено належний доступ до інформаційних ресурсів, чи дозволяють умови і терміни навчання оволодіти необхідними компетентностями” [8, с. 10]. Отже, в процесі системної модернізації української освіти всі організаційні, технологічні, навчально-виховні та інші зусилля мають бути спрямовані на забезпечення можливостей кожної людини реалізовувати особистісну освітню траєкторію впродовж всього життя.

Навчання впродовж життя є інтегративним елементом усього життя людини, коли здійснюється тісний взаємозв’язок базової й додаткової освіти. У такому контексті освіта впродовж життя містить: підвищення кваліфікації, перепідготовку, післядипломну освіту, набуття нових знань на різних курсах, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту. Реалізація будь-якої професійної освіти впродовж життя в різних її формах проходить успішніше, коли ґрунтується на таких принципах:

- наступності базової та додаткової освіти;
- взаємозв’язку організації освіти дорослих та їх самоосвіти;
- гнучкості й диференціації змісту;
- єдності навчання з практичною діяльністю;
- стимулювання [9, с. 21].

Таким чином, впровадження та розвиток ефективної системи освіти впродовж життя в рамках національної системи освіти необхідні для повноцінної модернізації національного освітнього простору та наближення його стандартів до вимог єдиного європейського простору освіти і науки. Окрім того, саме освіта впродовж життя є необхідним елементом інтенсифікації взаємодії національної системи освіти з економічною системою країни.

Сучасний досвід освітніх систем розвинених країн засвідчує, що одним з найефективніших способів організації модернізованої освіти є безперервна освіта на основі ступеневого принципу, яка дозволяє кожній людині активно самоідентифікуватися та соціалізуватися на кожному етапі особистісного саморозвитку. “Соціалізація особистості в процесі ступеневої освітньої підготовки позитивно впливає на формування ідентичності особистості, зокрема, таких структурних компонентів ідентичності, як рефлексія, статеві ідентичність, самооцінка ідентичності, складова часу, валентність ідентичності” [10, с. 102]. Таким чином, системна модернізація української освіти має, з нашої точки зору, орієнтуватися на забезпечення кожному суб’єкту можливості ступеневого руху по лінії індивідуальної навчально-виховної траєкторії впродовж всього життя.

Сучасні динамічні і, багато в чому, кризові соціально-економічні умови ставлять значну кількість людей в ситуацію необхідності постійно підвищувати чи, навіть, змінювати свої особистісно-професійні компетентності, що особливо актуалізує в рамках модернізаційного впровадження ступеневої освіти такий її сегмент, як післядипломна освіта, а також отримання наукового ступеня. “Останнім часом вища освіта, аспірантура та докторантура переживають епоху ренесансу (у кількісному вимірі). Суттєве зростання чисельності студентів ВНЗ, аспірантів і докторантів зумовлено: по-перше, зміною структури сукупної робочої сили, що відбулась у період трансформаційних перетворень останніх десятиліть. У цей час в результаті різкого скорочення обсягів виробництва, банкрутства промислових, аграрних, кредитних організацій і підприємств, хронічного недовантаження виробничих потужностей у багатьох галузях значно скоротилась кількість робочих місць, що потребують спеціалістів, зокрема технічного профілю; по-друге, зміною суспільних “установок” людей, які пов’язували зростання добробуту населення з рівнем освіти та кваліфікації, що привело до посилення дій, спрямованих на підвищення як власної освіти, так і своїх близьких, зокрема дітей; по-третє, необхідністю отримання другої та іншої освіти під впливом як змінних вимог виробництва, так і уявлень про те, що реалізувати себе як спеціаліста за першою фаховою підготовкою людина не зможе” [11, с. 5]. Якщо ж в країні функціонуватиме розвинена модернізована система ступеневої освіти, це зумовить зростання рівня компетентісно-фахової захищеності населення, адже кожна людина протягом будь-якого періоду власного життєвого шляху зможе отримати доступні освітні послуги, спрямовані на підвищення чи зміну індивідуальних компетентнісних можливостей.

Системною вимогою до сучасного спеціаліста є гнучкість і варіативність мислення, здатність знаходити альтернативні шляхи вирішення проблемних ситуацій, чому можна навчитись, лише перебуваючи у варіатив-

но-ступеневому середовищі національної освіти. “Відповідно до ступеневої освіти підготовка фахівців орієнтована на мобільність і мінливість соціальної і виробничої діяльності, адаптація до яких виступає як одна з ознак рівня освіти; забезпечення випускникам можливості здійснювати професійну кар’єру при одночасному дотриманні ними принципів соціальної справедливості, відповідальності, загальнолюдських цінностей і моралі; диференціація вимог до характеру і змісту освіти і професійної підготовки фахівців з вищою освітою різних освітньо-кваліфікаційних рівнів. При цьому якість вищої освіти трактується як сукупність якостей особи, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства, а якість освіти випускників вищого навчального закладу окрім іншого відображає здатність задовольняти відповідно до соціальних норм суспільні вимоги до виконання майбутніх соціально-професійних ролей; відповідати за свої соціально важливі рішення; задовольняти прагнення соціального статусу та престижу” [12, с. 91]. Таким чином, в рамках ступеневої освіти уможливорюється здійснення системної орієнтації на зростаючу особистість, яка в міру переходу від одного ступеня до іншого все більш реально усвідомлює необхідність і порядок змін, виявляє все більшу активність і участь в їх реалізації, набуває властивостей висококомпетентного реагування на проблемні ситуації, що постійно виникають в сучасному динамічно-змінному соціальному, економічному, політичному середовищі.

Сьогодні надзвичайно важливо в реаліях функціонування української освіти в черговий раз актуалізувати цінності, які постійно декларуються політиками і чиновниками на різних рівнях, але ніяк не реалізуються в практиці педагогічного, навчально-виховного, організаційно-освітнього простору країни. Серед таких цінностей, з нашої точки зору, ключовими є:

- особистісна орієнтація вищої освіти;
- розвиток освіти, як відкритої державно-суспільної системи;
- запровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій;
- інтеграція вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітніх просторів;
- перехід до динамічної ступеневої підготовки фахівців, що дає змогу задовольняти можливості особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівня за бажаним напрямком, відповідно до її здібностей, та забезпечити її мобільність на ринку праці;
- формування мережі вищих навчальних закладів, яка за формами, програмами, термінами навчання і джерелами фінансування задовольняла б інтересам особи та потреби кожної людини і держави в цілому;
- підвищення освітнього і культурного рівня суспільства, створення умов для навчання протягом всього життя;
- формування національних і загальнолюдських цінностей [13, с. 5].

Важливо відмітити і те, що ступенева освіта є вимогою часу, зумовленою конкретними чинниками соціально-економічного, громадянського, освітньо-організаційного розвитку. Серед засад і факторів, що

привели до виникнення концепції ступеневої освіти, називаються:

- демократизація суспільства, формування нових соціально-економічних структур, їх орієнтація на ринкові відносини, жорстку професійну конкуренцію;
- необхідність розмежування двох процесів, що є основою діяльності вищого навчального закладу, – освіти та професійної підготовки. Відповідно до ступеневої освіти підготовки фахівців (IV ступеня) орієнтована на мобільність і мінливість соціальної й виробничої діяльності, адаптація до яких виступає як одна з ознак рівня освіти;
- забезпечення випускникам можливості здійснювати професійну кар’єру при одночасному дотриманні ними принципів соціальної справедливості, відповідальності, загальнолюдських цінностей і моралі;
- диференціація вимог до характеру та змісту освіти й професійної підготовки фахівців з вищою освітою різних освітньо-кваліфікаційних рівнів;
- введення механізму об’єктивного педагогічного контролю з визначення результатів діяльності системи вищої освіти й навчальних досягнень тих, хто навчається [14, с. 187].

Отже, з огляду на проблему особистісної орієнтації в рамках ступеневої освіти впродовж всього життя, постає нагальна необхідність реалізації сформульованих принципів в освітній реальності нашої країни. Лише за таких умов українська освіта матиме шанси на випереджальний розвиток та навздогінну модернізацію, необхідну для повноцінного приєднання до європейської освітньої сім’ї. “Щоб прийняти історичний виклик XXI століття, освіта має носити випереджальний характер, тобто бути націленою на майбутнє, на розв’язання проблем нового століття, розвиток ключових компетенцій вихованців, формування у них проектної культури, нових способів мислення й діяльності” [15, с. 15]. Така освіта має всіляко розвивати орієнтацію на зростаючу особистість, яка, переходячи від одного до іншого освітнього ступеня впродовж всього свого життя, стає все більш активним суб’єктом модернізації національної системи освіти. Модернізація не є виключно справою політиків чи чиновників. Її ефективна реалізація можлива лише завдяки активності кожного суб’єкта національного освітнього простору.

Освіта в своїх модернізаційних, інноваційних, інформаційно-технологічних вимірах, таким чином, має орієнтуватися на потреби кожної людини в особистісному та професійно-компетентнісному розвитку впродовж всього життєвого шляху. Така насправді модернізована освіта сприятиме гармонізації взаємодії людини із соціальним середовищем, адже призведе до формування як інноваційного суспільства, так і інноваційної людини. “Інноваційність суспільства полягає, насамперед у створенні можливостей для реалізації потенціалу кожної особистості, її постійного розвитку та саморозвитку. Нова інформаційна ера розвитку людства актуалізує створення нових освітніх систем, вироблення нових моделей навчання, орієнтованих на людину, її духовність та творчі здібності. В царині освіти відбувається перехід від навчання до освіченості, визнається пріоритет мислення над засвоєнням суми знань. Освітній ресурс в умовах інформаційного середовища спрямовується на підготовку творчої особистості, яка виявляє

здатність інноваційно підходити до запропонованих завдань. Водночас, сучасна царина освіти ґрунтується на діалектичній єдності традицій та інновацій як одному із факторів саморозвитку суспільства” [16, с. 564]. Отже, особистісна орієнтація освітнього простору, є одним із ключових чинників успішної реформи освіти. Його врахування виведе Україну на новий рівень освітньої конкурентоспроможності на європейському на світовому ринках сучасних освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів XXI століття / Віктор Андрущенко, Володимир Бондар // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. – К.: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип.6. – С.6–13.
2. Кремень В. Г. Інноваційний вектор в освіті як виклик часу / Василь Кремень // Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К.: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2010. – Вип.38. – С.5–17.
3. Куліненко Л. Б. Досвід провідних країн світу в контексті реформування освіти / Лілія Куліненко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2013. – Вип.68 (№ 1). – С.579–584.
4. Наумкіна О. А. Управління освітніми інноваціями: синергетичний аспект / О. А. Наумкіна // Філософія науки: традиції та інновації. Науковий журнал. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – № 1 (5). – С.211–218.
5. Касярум Н. В. Освітній простір навчального закладу і управління ним / Н. В. Касярум // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – Вип.120. – С.145–148.
6. Карбованець О. Компетентність як пріоритетний напрямок розвитку особистості в системі сучасної освіти / О. Карбованець, Н. Куруц, Н. Голуб, А. Майорош // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород: УНУ, 2008. – Вип.15. – С.76–80.
7. Молодиченко В. В. Універсальні принципи модернізації освіти / Валентин Молодиченко // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2010. – Вип.31. – С.322–330.
8. Вітченко А. Модернізація освіти в Україні: стратегія прориву чи його імітація (критичний аналіз заходів щодо реалізації державної політики в освітній галузі) / Андрій Вітченко // Університет. – 2010. – № 1. – С.5–13.
9. Шарко В. Д. Андрагогічний підхід до організації навчання вчителів у системі післядипломної освіти: Навчальний посібник / В. Д. Шарко. – Херсон: Олді-плюс, 2003. – 96 с.
10. Зеленська Т. А. Особливості формування ідентичності особистості в умовах ступеневої освітньої підготовки / Т. А. Зеленська // Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К., 2010. – Т. XII, Ч.2. – С.96–102.
11. Куценко В. І. Вища і післядипломна освіта в ринкових умовах: Монографія / В. І. Куценко. – К.: РВПС України НАН України, 2009. – 224 с.
12. Фруктова Я. С. Соціально-комунікативна складова професійної компетентності фахівців: теоретичний аспект / Я. С. Фруктова // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. Науковий журнал. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2012. – № 15 (228). – С.90–96.
13. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції / Уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарников. – К.: НВЦВО МОН України, 2004. – 24 с.
14. Бублій Г. А. Система управління діяльністю вищих навчальних закладів в Україні / Г. А. Бублій // Держава та регіони. Науково-виробничий журнал. Серія: економіка та підприємництво. – 2011. – № 1. – С.186–191.
15. Сазоненко Г. С. Освіта майбутнього: Монографія / Г. С. Сазоненко. – К.: Генеза, 2007. – 346 с.
16. Ганаба С. О. Інноваційна спрямованість освіти як філософська проблема / Світлана Ганаба // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2011. – Вип.50. – С.561–565.

References

1. Andrushhenko V.P. Modernizacija pedagogichnoi' osvity vidpovidno do vyklykiv XXI stolittja / Viktor Andrushhenko, Volodymyr Bondar // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Serija: Filosofija, pedagogika, psyhologija: Zbirnyk naukovykh prac'. – K.: Vydavnytvo Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu im. M.P. Dragomanova, 2009. – Vyp.6. – S.6–13.
2. Kremen' V.G. Innovacijnyj vektor v osviti jak vyklyk chasu / Vasyl' Kremen' // Naukovi zapysky Instytutu psyhologii' im. G.S. Kostjuka APN Ukrai'ny. – K.: Instytut psyhologii' im. G.S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny, 2010. – Vyp.38. – S.5–17.
3. Kulinenko L.B. Dosvid providnykh krajin svitu v konteksti reformuvannja osvity / Lilija Kulinenko // Gileja: naukovyj visnyk. Zbirnyk naukovykh prac' / Gol. red. V.M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2013. – Vyp.68 (№ 1). – S.579–584.
4. Naumkina O.A. Upravlinnja osvitnimy innovacijamy: synergetychnyj aspekt / O.A. Naumkina // Filosofija nauky: tradyicii' ta innovacii'. Naukovyj zhurnal. – Sumy: SumDPU im. A.S. Makarenka, 2012. – № 1 (5). – S.211–218.
5. Kasjarum N.V. Osvitnij prostir navchal'nogo zakladu i upravlinnja nym / N.V. Kasjarum // Visnyk Cherkas'kogo universytetu. Serija: Pedagogichni nauky. – Cherkasy: ChNU im. Bogdana Hmel'nyc'kogo, 2008. – Vyp.120. – S.145–148.
6. Karbovanec' O. Kompetentnist' jak prjorytetnyj naprjamok rozvytku osobystosti v systemi suchasnoi' osvity / O.Karbovanec', N.Kuruc, N.Golub, A.Majorosh // Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu. Serija “Pedagogika. Social'na robota”. – Uzhgorod: UNU, 2008. – Vyp.15. – S.76–80.
7. Molodychenko V.V. Universal'ni pryncypy modernizacii' osvity / Valentyn Molodychenko // Gileja (naukovyj visnyk): Zbirnyk naukovykh prac' / Gol. red. V.M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2010. – Vyp.31. – S.322–330.
8. Vitchenko A. Modernizacija osvity v Ukrai'ni: strategija proryvu chy jogo imitacija (krytychnyj analiz zahodiv shhodo realizacii' derzhavnoi' polityky v osvitnij galuzi) / Andrij Vitchenko // Universytet. – 2010. – № 1. – S.5–13.
9. Sharko V.D. Andragogichnyj pidhid do organizacii' navchannja vchyteliv u systemi pisljadyplomnoi' osvity: Navchal'nyj posibnyk / V.D. Sharko. – Herson: Oldi-pljus, 2003. – 96 s.
10. Zelens'ka T.A. Osoblyvosti formuvannja identychnosti osobystosti v umovah stupenevoi' osvitn'oi' pidgotovky / T.A. Zelens'ka // Problemy zagal'noi' ta pedagogichnoi' psyhologii'. Zbirnyk naukovykh prac' Instytutu psyhologii' im. G.S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny. – K., 2010. – T.HII, Ch.2. – S.96–102.
11. Kucenko V. I. Vyshha i pisljadyplomna osvita v rynkovykh umovah: Monografija / V. I. Kucenko. – K.: RVPS Ukrai'ny NAN Ukrai'ny, 2009. – 224 s.
12. Fruktova Ja.S. Social'no-komunikatyvna skladova profesijnoi' kompetentnosti fahivciv: teoretynnyj aspekt / Ja.S. Fruktova // Visnyk Cherkas'kogo universytetu. Serija: Pedagogichni nauky. Naukovyj zhurnal. – Cherkasy: ChNU im. Bogdana Hmel'nyc'kogo, 2012. – № 15 (228). – S.90–96.
13. Modernizacija vyshhoi' osvity Ukrai'ny i Bolons'kyj proces: Materialy do pershoi' lekcii' / Uklad. M.F. Stepko, Ja.Ja. Boljubash, K.M. Levkiv's'kyj, Ju.V. Suharnikov. – K.: NVCVO MON Ukrai'ny, 2004. – 24 s.
14. Bubl'ij G.A. Systema upravlinnja dijaln'istju vyshhyh navchal'nyh zakladiv v Ukrai'ni / G.A. Bubl'ij // Derzhava ta regiony. Naukovo-vyrobnychnyj zhurnal. Serija: ekonomika ta pidprjemnyctvo. – 2011. – № 1. – S.186–191.
15. Sazonenko G.S. Osvita majbutn'ogo: Monografija / G.S. Syzonenko. – K.: Geneza, 2007. – 346 s.
16. Ganaba S.O. Innovacijna sprjamovanist' osvity jak filosof's'ka problema / Svitlana Ganaba // Gileja: naukovyj visnyk. Zbirnyk naukovykh prac' / Gol. red. V.M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2011. – Vyp.50. – S.561–565.

Shelyuk L., Ph.D., Associate Professor (Ukraine, Rivne), gileya.org.ua@gmail.com

Man – main link modernization of education system

In today's society, a person is an essential element of its economic, social, political and spiritual development. This is also evident mancentrism main factor in the success of reforming the Ukrainian education system. It involves the formation of systemic transformation in the educational environment of the person who is able to adequately respond to the dynamic transformation of society. Therefore, one who is learning should not receive complete range of knowledge, and the ability to creatively implement personal educational trajectory throughout life. So today is extremely important in the functioning of the realities of Ukrainian education to pay special attention to the man as the main link modernization of national education.

Keywords: people, education, modernization of education, education transformation.

Шелюк Л., кандидат педагогических наук, доцент (Украина, Ровно), gileya.org.ua@gmail.com

Человек – главное звено системной модернизации образования

В современном обществе человек является основным элементом его экономического, социального, политического и духовного развития. Такой человекоцентризм проявляется также и главным фактором успешного реформирования украинской системы образования. Ее системная трансформация предполагает формирование в образовательной среде такого человека, который способен адекватно реагировать на динамичные преобразования общества. Поэтому тот, кто учится должен получать не завершённый комплекс знаний, а возможность творчески реализовывать личностную образовательную траекторию на протяжении всей жизни. Итак, сегодня чрезвычайно важно в реалиях функционирования украинского образования обратить особое внимание на человека как главное звено модернизации отечественного образования.

Ключевые слова: человек, образование, модернизация образования, трансформация образования.

* * *

УДК 378:33

Семенюк Н.,
кандидат філософських наук, доцент
(Україна, Хмельницький), gileya.org.ua@gmail.com

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА

В інформаційному суспільстві формується комплекс факторів, які обумовлюють необхідність постійного оновлення отриманої освіти шляхом безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і передачі знань. Актуальними є проблеми інтеграції індивідуальних та соціальних аспектів неперервної освіти і питання чинників, шляхів та умов реалізації неперервної освіти. Водночас істотною рисою сучасної економіки є не тільки здобуття і використання нових знань, але й формування креативної особистості, здатної до саморозвитку, самостійної професійної діяльності, до безперервної освіти. Цьому покликане сприяти системне розгортання безперервної освіти, у структурі якої можна виділити підсистеми основної і додаткової освіти, а також освіти формальної і неформальної.

Ключові слова: безперервна освіта, формальна освіта, неформальна освіта.

Термін “освіта протягом усього життя” виник в 1960–і роки й став використовуватися на міжнародних семінарах таких міжурядових організацій, як ЮНЕСКО і Рада Європи. Разом з цим терміном широко застосовуються й інші терміни, такі як “безперервна освіта”, “продовжена освіта”, “рекурентна освіта”, “освіта дорослих”, “освіта протягом всього життя”, “самокероване навчання”. Не зупиняючись на розкритті їх суті, відзначимо, що останнім часом в українській мові частіше за інші застосовується термін “безперервна освіта”. Надалі в своєму викладі будемо використовувати саме цей термін.

Безперервна освіта – комплекс державних, приватних і суспільних освітніх установ, що забезпечують організаційну і змістовну єдність і подальший взаємозв'язок всіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти і розвитку протягом всього життя.

Слід зауважити, що в інформаційному суспільстві формується комплекс факторів, які обумовлюють необхідність постійного оновлення отриманої освіти, стає можливим використовувати якісно нові технології оновлення знань. І тут особливо важлива роль нових технологій: з одного боку, як катализатору, що забезпечує стрімке зростання “густини” міжособових і міжгрупових комунікацій, а з іншого – створюючих можливість зміни напрямів потоку цих комунікацій, здатних тим самим реально трансформувати соціальну структуру

суспільства. Саме ця ідея лежить в основі побудови системи безперервної, професійної освіти, що охоплює все активне життя людини. При цьому різноманіття і безперервність розглядається не тільки як перспективна тенденція, але і як умова досягнення нової якості освіти.

Зміни в системі освіти вимагають навиків безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і передачі знань.

Безперервне навчання – навчання, яке має місце в перебігу всього життя індивідуума, і яке обумовлене інтенсивним оновленням знань і умінь, необхідних для успішної і ефективної професійної діяльності і, відповідно, швидкою зміною соціальних і економічних умов, що висувають нові вимоги до рівня професійної підготовки фахівців [1, с. 166].

Відзначимо, що країни Європейського Союзу прийняли серйозні документи, що стосуються питань безперервної освіти.

Найважливішими з них є:

- резолюція Європейського Союзу з питання про безперервну професійну освіту від 5 липня 1989 року;
- Європейська стратегія зайнятості, прийнята в листопаді 1997 року у Люксембурзі;
- висновки саміту Європейського Союзу з питання “про освіту протягом всього життя”, що відбувся в Лісабоні в березні 2000 року.

70–90–ті роки – це період, коли ідея неперервної освіти набула світового виміру. В центрі уваги постає людина, для якої необхідно створити оптимальні умови для розвитку здібностей протягом усього життя.

Відповідно до такого трактування втрачає значення традиційний розподіл життя людини на періоди навчання, праці і професійної дезактуалізації, і на перший план виходить така проблема, як інтеграція індивідуальних і соціальних аспектів неперервної освіти. Уточнення основних понять, мети, чинників, шляхів і умов реалізації неперервної освіти – суть наступної стадії.

Відомий діяч ЮНЕСКО Р. Даве вважав, що “...неперервна освіта – це процес особистісного, соціального і професійного розвитку індивіда протягом його життя, здійснюваний з метою удосконалення якості життя як окремого індивіда, так і суспільства. Це всеосяжна й об'єднуюча ідея, що охоплює формальне, неформальне і позаформальне навчання, здійснюване з метою досягнення якнайповнішого розвитку різноманітних сторін життя на різних його щаблях. Вона пов'язана як з розвитком особистості, так і з соціальним прогресом” [2, р.34]. Р. Даве визначив перелік характерних ознак неперервної освіти:

- охоплення освітою всього життя людини;
- розуміння освітньої системи як цілісної, яка охоплює всі види навчання, починаючи з дошкільного;
- залучення в систему освіти, крім навчальних закладів і центрів допідготовки, формальних, неформальних і позаінституційних форм освіти [3, с. 5].

Найбільш значним документом, що визначає стратегію Європейського Союзу в області безперервної освіти, є Меморандум про безперервну освіту Комісії Європейського Союзу від 30 жовтня 2000 року, в якому було визначено шість ключових напрямів розвитку безперервної освіти [1, с. 166–167].

1. Нові базові знання і навички для всіх.